

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลคือ ประธาน รองประธาน และเลขาธิการ คณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 33 คน และแบบศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ แผนงาน/โครงการ นิเทศภายในโรงเรียน ปฏิทินปฏิบัติงาน บันทึกการประชุม สมุดบันทึกเยี่ยมชั้นเรียน แฟ้มข้อมูล การนิเทศ เอกสารการประเมินผล และรายงานผลการนิเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในของแต่ละโรงเรียน ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) แล้วนำเสนอโดยบรรยายเป็นความเรียง ส่วนสภาพและปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ในภาพรวม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย ซึ่งจากข้อมูลผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงที่มีอายุอยู่ในระหว่าง 41-50 ปี อายุราชการ/อายุการปฏิบัติงาน มากกว่า 20 ปี ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้บริหารและครูผู้สอนผู้สอนวุฒิการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปริญญาตรี การได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน ประมาณ 1-5 การได้รับความรู้เรื่องการนิเทศภายในโรงเรียนจากแหล่งอื่นนอกเหนือจากการอบรม/สัมมนา ที่ส่วนใหญ่ได้รับคือ การศึกษาจากหนังสือ และเอกสารเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน

2. สภาพการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

2.1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

จากการศึกษาด้านการกำหนดนโยบายการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียน มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดจากนโยบายและความต้องการของโรงเรียน ส่วนใหญ่มีการวางแผนการดำเนินการในช่วงปีภาคเรียนที่ 2 โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ ผู้บริหารจะดำเนินการร่วมกับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี

2.1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

จากการวิจัย พบว่า โรงเรียนทั้งหมดมีการสำรวจข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ โดยส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นผู้สำรวจข้อมูลด้วยวิธีการประชุมและสอบถาม ข้อมูลที่สำรวจ ส่วนใหญ่ คือ ปัญหาเกี่ยวกับการสอนและความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอน โดยเครื่องมือที่ใช้ ส่วนใหญ่คือ แบบสอบถามความต้องการของครูผู้สอน ช่วงเวลาที่โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้สำรวจข้อมูล คือ ระหว่างภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 จากการสำรวจสภาพปัญหาของครูผู้สอนขณะสอนในชั้นเรียน ส่วนใหญ่พบว่าครูผู้สอนพบปัญหาในการคุมชั้นเรียน ผู้เรียนไม่ให้ความสนใจในบทเรียน ส่วนปัญหาของครูผู้สอนนอกชั้นเรียนที่พบส่วนใหญ่คือ ครูผู้สอนมีภาระงานมาก ไม่สามารถดูแลนักเรียนได้เต็มที่ ในด้านการสำรวจความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอน โดยส่วนใหญ่พบว่า ครูผู้สอนต้องการพัฒนาตนเองในการจัดทำสื่อการเรียนรู้อ

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสำรวจและประเมินความต้องการของครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน ด้วยวิธีการสอบถามความต้องการในการจัดการอบรม สัมมนา โดยผู้สำรวจข้อมูลส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการสำรวจข้อมูลในช่วงปีภาคเรียนที่ 2

2.1.2 การจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล

จากการศึกษาการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล พบว่า โรงเรียนทั้งหมดมีการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล โดยส่วนใหญ่ มอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ประชุมปรึกษากับครูผู้สอนในกลุ่ม พิจารณาจัดลำดับ ตามความเร่งด่วน / ความรุนแรงของปัญหาและความต้องการของครูผู้สอน

2.1.3 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การกำหนดเป้าหมายและทางเลือกในการปฏิบัติงาน

โรงเรียนทั้งหมดมีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติงาน โดยผู้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติงานของโรงเรียนส่วนใหญ่ คือผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยวิธีการประชุมปรึกษา ซึ่งส่วนใหญ่พิจารณาจาก ความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา และความพร้อมในการดำเนินการของโรงเรียน

2.1.4 การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนทั้งหมดมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้ง บุคลากรผู้มีตำแหน่งหน้าที่ตามสายงานบริหารของโรงเรียน เช่น ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้าสายชั้น มาเป็นคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ดังนั้นโครงสร้างของคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนส่วนใหญ่ จึงแบ่งตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนทั้งหมดมีหน้าที่ในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน วางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ดำเนินการ ตลอดจนติดตาม ประเมินผล และสรุปผลพร้อมทั้งรายงานให้กับผู้บริหารโรงเรียนทราบ

2.1.5 การจัดทำแผนงาน / โครงการนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนทั้งหมดมีการจัดทำโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่มอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้จัดทำ ด้วยวิธีการ ประชุมปรึกษากับครูผู้สอนในกลุ่มเพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการ ช่วงเวลาที่จัดทำโครงการส่วนใหญ่คือ ปีภาคเรียนที่ 2

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดขั้นตอนการวางแผนโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการโดย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประชุมปรึกษาร่วมกับครูผู้สอนทั้งโรงเรียน และจัดทำเป็นปฏิทินปฏิทินปฏิบัติงาน โดยมีการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของโครงการตามความเร่งด่วน/ความรุนแรงของปัญหา และความต้องการของครูผู้สอน โรงเรียนส่วนใหญ่กำหนดระยะเวลาการดำเนินการของโครงการไว้ 1 ปีการศึกษา

2.2 การดำเนินการ

2.2.1 การประชุมคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ

โรงเรียนทั้งหมดมีการประชุมชี้แจงแผนงาน/โครงการนิเทศภายในโรงเรียนแก่ผู้มีส่วนรวม ในระหว่างภาคเรียนที่ 1 ผู้ชี้แจงส่วนใหญ่ คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดประชุมชี้แจงกับครูผู้สอนในกลุ่ม เรื่องที่ชี้แจงส่วนใหญ่เกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการดำเนินการ และวิธีการประเมินผล ซึ่งผลที่ได้รับจากการชี้แจงของโรงเรียนส่วนใหญ่ พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจ และให้ความร่วมมืออย่างดี

โรงเรียนทั้งหมดมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติกรณินเทศ การเก็บข้อมูล วิธีการประเมิน และสรุปผลกรณินเทศ ให้คณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนเข้าใจตรงกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนจัดการประชุมทำความเข้าใจระหว่างคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในด้วยกัน และมีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรณินเทศภายในแก่ครูผู้สอน โดยส่วนใหญ่หัวหน้างานนิเทศภายในโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการให้ความรู้ความเข้าใจ ด้วยวิธีการประชุมชี้แจง ในช่วงระหว่างภาคเรียนที่ 1 จำนวน 1-2 ครั้งต่อปี

2.2.2 การใช้กิจกรรมกรณินเทศต่างๆ

โรงเรียนทั้งหมดมีการกำหนดกิจกรรม และรายละเอียดของกิจกรรมกรณินเทศภายในโรงเรียน โดยผู้มีส่วนรวมในกำหนดกิจกรรมส่วนใหญ่ คือ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน วิธีการที่ใช้ในการกำหนดกิจกรรมส่วนใหญ่ คือ การประชุมปรึกษากับครูผู้สอนทั้งโรงเรียน ส่วนใหญ่พิจารณากำหนดตามความต้องการของครูผู้สอน กิจกรรมที่โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้คือ การ

อบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน การจัดทำเอกสารเผยแพร่ การประชุมและการสังเกตการสอน ซึ่งส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้ครบตามที่วางแผน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสังเกตการสอนในรูปแบบ กัลยาณมิตร โดยการให้ครูผู้สอนจับคู่สังเกตการสอนกันเอง ผู้บริหารสังเกตการสอนของครูผู้สอน และมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังเกตการสอนของครูผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแบบสังเกตพฤติกรรม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการแบบมาตราส่วนประมาณค่า ให้คะแนนพฤติกรรมแบ่งเป็นระดับ ดีมาก ดี และพอใช้ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสังเกตการสอนอย่างต่อเนื่องและได้รับการยอมรับจากครูผู้สอนเป็นอย่างดี

2.2.3 การนิเทศติดตามผล

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการติดตามผลการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน โดยมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ติดตามผล ด้วยวิธีการประชุมสอบถามการดำเนินการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการใช้เครื่องมือในการติดตามผล โดยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ซึ่ง ผู้ช่วยผู้บริหาร คณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน และหัวหน้างานนิเทศภายในโรงเรียน ร่วมกันสร้างขึ้น ด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย

2.2.4 การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

โรงเรียนทั้งหมดมีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ด้วยการกล่าวชมเชยต่อหน้าที่ประชุม ในวาระการประชุมประจำเดือน และให้ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน โดยการอำนวยความสะดวกในการเสนอโครงการ และสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน นอกจากนั้นโรงเรียนส่วนใหญ่ยังให้การสนับสนุนโดยการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาจัดอบรม ให้กับครูผู้สอน และส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้ไปศึกษาดูงาน หน่วยงานอื่นที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนใหญ่ คือ หน่วยงานศึกษานิเทศก์ หน่วยงานจากภาครัฐ และเอกชน

2.3 การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน

2.3.1 การประเมินผลก่อนปฏิบัติงาน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการประเมินการเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน โดยมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ประเมินด้วยวิธีการสอบถามความพร้อมของครูผู้สอนในเรื่องของเวลา และความพร้อมในการปฏิบัติงาน ซึ่งเครื่องมือที่โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้คือแบบประเมินการปฏิบัติงาน

2.3.2 การประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน

โรงเรียนสวนใหญ่มีการประเมินผลในระหว่างปฏิบัติงาน โดยมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประเมินผลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานได้ครบตามที่กำหนด ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน และการแก้ปัญหา ด้วยวิธีการประชุมและการสอบถามอย่างไม่เป็นทางการ

2.3.3 การประเมินผลหลังการปฏิบัติงาน

โรงเรียนทั้งหมดมีการประเมินผลหลังการปฏิบัติงาน โดยผู้ประเมินส่วนใหญ่ คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประเมินด้วยวิธีการประชุมรายงานผลการปฏิบัติงาน เครื่องมือการประเมินผลที่ส่วนใหญ่ใช้คือ บันทึกการประชุม

โรงเรียนสวนใหญ่มีการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูผู้สอน ผู้มีส่วนร่วมในการประเมินคือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานนิเทศ และคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ประเมินผลด้วยวิธีการสอบถาม เครื่องมือที่ส่วนใหญ่ใช้คือ แบบสอบถาม

โรงเรียนทั้งหมดมีการสรุปและรายงานผล โดยมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สรุปโครงการด้วยวิธีการประชุมรายงานผล และศึกษาจากแบบประเมินผลการดำเนินการ เรื่องที่ประเมินส่วนใหญ่คือ ผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาการปฏิบัติงานตามโครงการ โรงเรียนสวนใหญ่มีการจัดทำแบบสรุปรายงานผลในช่วงปิดภาคเรียนที่ 2 โดยจัดทำในรูปแบบของ แฟ้มรายงานผล

โรงเรียนทั้งหมดมีการนำผลการประเมินไปใช้ โดยผู้ร่วมพิจารณาและตัดสินใจในการนำไปใช้ส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้าโครงการ ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ส่วนใหญ่ใช้ในการพิจารณาคือ ความเร่งด่วนของปัญหา และความต้องการหรือปัญหาของครูผู้สอน โรงเรียนสวนใหญ่นำผลที่ได้ไปใช้ในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาโครงการในปีการศึกษาต่อไป

โรงเรียนสวนใหญ่ มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนเป็นผู้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ด้วยวิธีการจัดทำเป็นวารสาร โรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่มีการติดตามผลการประชาสัมพันธ์ และพบว่า ผู้ได้รับข้อมูลมีความพึงพอใจและไว้วางใจในการปฏิบัติงานของโรงเรียน

3. ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

3.1 ปัญหาการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

ปัญหาการดำเนินการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา มีเพียง 5 โรงเรียนที่พบปัญหา โดยมี 2 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจากไม่ค่อยมีเวลานัดประชุมวางแผน อีก 2 โรงเรียน พบปัญหาเนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากครูผู้สอนบางคน และอีก 1 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจาก บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ ขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผน

ปัญหาในการสำรวจข้อมูล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่พบปัญหา ซึ่งมีเพียง 3 โรงเรียนที่พบปัญหาเดียวกัน คือ ครูผู้สอนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการสำรวจข้อมูล

ปัญหาในการสำรวจและประเมินความต้องการของครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา และมีเพียง 4 โรงเรียนที่พบปัญหา โดยมี 2 โรงเรียนพบปัญหา คือ ครูผู้สอนบางคนไม่ให้ความร่วมมือ อีก 1 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจากไม่มีเวลาจัดทำเครื่องมือในการสำรวจข้อมูล และอีก 1 โรงเรียนพบปัญหา เนื่องจาก ไม่มีเวลาสำรวจข้อมูล

ปัญหาในการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่พบปัญหา และมีเพียง 1 โรงเรียนที่พบปัญหา คือ ไม่สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการได้

ปัญหาในการกำหนดเป้าหมายและทางเลือกในการปฏิบัติงาน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา ซึ่งมีเพียง 5 โรงเรียนที่พบปัญหา โดยมี 3 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจาก ไม่ได้รับความร่วมมือจากครูผู้สอน และอีก 2 โรงเรียน พบปัญหาเนื่องจาก มีจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ

ปัญหาในการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่พบปัญหา มีเพียง 5 โรงเรียนที่พบปัญหา โดยมี 2 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจากขาดผู้มีความรู้คุณสมบัติเหมาะสมมาปฏิบัติงาน อีก 2 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจากขาดแคลนกำลังคนในการปฏิบัติงาน และอีก 1 โรงเรียน พบปัญหาเนื่องจาก ไม่ได้รับความร่วมมือจากครูผู้สอนบางคน

ปัญหาในการจัดทำโครงการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า มีโรงเรียนที่พบปัญหาจำนวน 6 โรงเรียน ซึ่งปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ ไม่ได้รับความร่วมมือจากครูผู้สอนบางคน

3.2 ปัญหาการดำเนินการ

ปัญหาในการชี้แจงแผนงาน / โครงการนิเทศภายในโรงเรียนแก่ผู้มีส่วนร่วม พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา มีเพียง 2 โรงเรียนที่พบปัญหา เนื่องจาก ครูผู้สอนมีความกังวลใจเกี่ยวกับภาระงานที่ต้องปฏิบัติ

ปัญหาในการทำความเข้าใจคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายใน พบว่า ทุกโรงเรียน ไม่พบปัญหา

ปัญหาในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนแก่ครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา มีเพียง 4 โรงเรียนที่พบปัญหา ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่คือ มีเวลาในการจัดอบรมไม่เพียงพอ

ปัญหาในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา มีเพียง 4 โรงเรียน ที่พบปัญหา โดยมี 2 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจาก งบประมาณไม่เพียงพอ อีก 1 โรงเรียนพบปัญหา เนื่องจากมีเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ และอีก 1 โรงเรียน พบปัญหา เนื่องจาก ครูผู้สอนไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม

ปัญหาในการสังเกตการสอนในชั้นเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่พบปัญหา มีเพียง 4 โรงเรียนที่พบปัญหา โดยมี 2 โรงเรียนพบปัญหา เนื่องจาก ครูผู้สอนมีความกังวลใจในช่วงที่มีการสังเกตการสอน อีก 1 โรงเรียน พบปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากครูผู้สอน และอีก 1 โรงเรียน พบปัญหา คือ ไม่สามารถสังเกตการสอนได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนงาน

ปัญหาในการติดตามผลการดำเนินการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา มีเพียง 1 โรงเรียนที่พบปัญหา คือ ขาดบุคลากรผู้ทำหน้าที่ประเมินผล ครูผู้สอนไม่ให้ความร่วมมือ และไม่มีเวลาในการติดตามผลการดำเนินการ

3.3 ปัญหาการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน

ปัญหาในการประเมินผลการเตรียมพร้อมก่อนการปฏิบัติงาน พบว่ามีโรงเรียนที่พบปัญหา และไม่พบปัญหาในจำนวนเท่ากัน คือมี 3 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจาก ระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมไม่เพียงพอ

ปัญหาในการประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่พบปัญหา มีเพียง 1 โรงเรียนที่พบปัญหา คือ การไม่ตรงต่อเวลา และรายงานผลการติดตามล่าช้า

ปัญหาในการประเมินผลหลังการปฏิบัติงาน พบว่า มี 6 โรงเรียนที่พบปัญหา โดยมีเพียง 3 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจาก มีเวลาในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ มี 1 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจาก ขาดแคลนบุคลากรผู้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับประเมิน อีก 1 โรงเรียน พบปัญหาเนื่องจาก ครูผู้สอนไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามโครงการ และอีก 1 โรงเรียนพบปัญหาเนื่องจาก งบประมาณไม่เพียงพอ

ปัญหาในการจัดทำรายงานสรุปโครงการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่พบปัญหา และมีเพียง 1 โรงเรียนที่พบปัญหา คือ ไม่มีเวลาจัดทำรายงานสรุปผลโครงการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีข้อควรอภิปรายและเสนอแนะ ดังนี้

1. การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารของโรงเรียนทั้งหมดมีการกำหนดนโยบายและวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนก่อนการดำเนินการร่วมกับครูผู้สอน โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครูผู้สอน โดยได้มีการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลตามความเร่งด่วน ความรุนแรงและความต้องการของครูผู้สอน เพื่อเป็นพื้นฐานการตัดสินใจจัดทำแผนปฏิบัติงาน/โครงการ

จากการผลการวิจัย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การกำหนดนโยบายนั้นถือเป็นกรอบการดำเนินงาน หรือแนวทางให้ผู้ปฏิบัติได้ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สันต์ ธรรมบำรุง (2520) ที่กล่าวว่า การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการเตรียมการสำหรับปฏิบัติการ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบแบบแผน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการนิเทศภายในโรงเรียน ทั้งนี้ในการวางแผน ผู้บริหารได้ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการกำหนดและวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้บริหารที่มีความเอาใจใส่และให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร ตามที่กรมสามัญศึกษา (2532) กำหนดว่า ผู้บริหารมีบทบาทในการร่วมประชุมวางแผนการจัดการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนกับผู้นิเทศและครู โดยอยู่ในฐานะประธานของคณะทำงาน

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญ เพราะทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาที่โรงเรียนประสบอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงความต้องการของครูผู้สอนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติงาน เพราะจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในก็คือ การปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานของครูผู้สอน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัมภา บุญช่วย (2537) ที่กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในนั้น ก็เพื่อจะคิดหาแนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร รวมทั้งเรื่องการเรียนรู้ การสอน การทำงานเป็นทีม การสร้างเจตคติที่ดีในการทำงาน ความร่วมมือในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ก็เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยส่วนรวม ซึ่งผลที่ตามมา คือ นักเรียนที่มีคุณภาพ เมื่อโรงเรียนได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนแล้ว ก็สามารถจัดการนิเทศได้ตรง

กับปัญหามากที่สุด ดังที่ วิวัฒน์ ตู้อัจฉริยะ (2542) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เป็นกระบวนการขั้นแรกในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร ขั้นตอนนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นพื้นฐานของการวางแผนการนิเทศภายใน และในการร่วมประชุมวางแผน วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล โดยเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน ทำให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญ และมีความตระหนักในภาระหน้าที่ที่ต้องทำ ซึ่งเป็นอีกบทบาทหน้าที่หนึ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับครูผู้สอน เพราะการนิเทศภายในมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูผู้สอนภายในโรงเรียน ร่วมมือกันพัฒนาและส่งเสริมงานบริหาร ตลอดจนงานวิชาการในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน ส่วนขั้นตอนในการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลตามความต้องการเร่งด่วน ความรุนแรงและความต้องการของปัญหา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสำคัญในการวางแผนปฏิบัติงาน ของ สันต์ ธรรมบำรุง (2524) ว่า การกำหนดลำดับงานแต่ละโครงการ ย่อมมีลำดับความสำคัญต่างกัน โครงการใดรีบด่วนก็ต้องทำก่อน และสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) ที่กล่าวว่า การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และความต้องการ ควรพิจารณาจาก ขนาดขอบข่ายของปัญหาที่เกิดขึ้น ความรุนแรงของปัญหาที่พบ ข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่ และนโยบายและความต้องการเร่งด่วนในเรื่องนั้นๆ ทั้งนี้ โรงเรียนทั้งหมดยังได้มีการกำหนดเป้าหมายและทางเลือกจากความพร้อมของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สัจด์ อุทรานันท์ (2525) ที่กล่าวว่า ลักษณะการกำหนดเป้าหมายของแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับสภาพและความสำคัญของปัญหา ประสบการณ์และความสามารถในการแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่ม

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยโดยสรุปแล้ว พบว่า ในขั้นตอนของการวางแผน มีกระบวนการทำงานที่สอดคล้องกับขั้นตอนการนิเทศของ ชารี มณีศรี (2538) ที่กล่าวถึง ขั้นตอนของการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน โดยเริ่มจาก การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การสำรวจความต้องการของครูผู้สอน การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การจัดลำดับ กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ก้องเกียรติ บุคดาเจริญ (2538) เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน เอกชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาว่า โรงเรียนเอกชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดนโยบายการนิเทศ แต่งตั้งคณะกรรมการ ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ ความต้องการ วิเคราะห์หาสาเหตุร่วมกัน และกำหนดทางเลือก กำหนดปฏิทินและตารางการนิเทศ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาคม ทรงกลด (2538) เรื่อง

การศึกษาการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนต้นแบบเพื่อการนิเทศ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ว่าโรงเรียนต้นแบบเพื่อการนิเทศ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุรินทร์ มีการวางแผน โดยการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ ประเมินความต้องการของครูผู้สอน จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา และจัดทำแผนงาน โครงการนิเทศ

การดำเนินการ

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการประชุมชี้แจงผู้มีส่วนร่วม ทำความเข้าใจ คณะกรรมการ และให้ความรู้แก่ครูผู้สอน โดยการประชุม และเชิญวิทยากรมาอบรม ก่อนการดำเนินการ นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีการพิจารณากำหนดกิจกรรมการนิเทศภายในไว้หลากหลายกิจกรรม โดยพิจารณาจาก เนื้อหาของการนิเทศ งบประมาณ เวลาในการดำเนินการ และความต้องการของครูผู้สอน ผู้ทำการสำรวจก็คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมที่ส่วนใหญ่เลือกใช้ คือ การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน การจัดทำเอกสารเผยแพร่ การประชุม การระดมความคิด การเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกตการสอน การสาธิตการสอน การจัดนิทรรศการ และนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน โดยมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ติดตามผลด้วยวิธีการประชุม สอบถาม นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้บริหารของโรงเรียนทั้งหมด มีการส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ด้วยวิธีการกล่าวชมเชยต่อหน้าที่ประชุม อำนวยความสะดวกในการเสนอโครงการ และการจัดกิจกรรม และให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม โดยมีหน่วยงานอื่นจากทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ด้วยเช่นกัน

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การประชุมชี้แจงแผนงานโครงการ เพื่อทำความเข้าใจระหว่างคณะกรรมการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน และการทำความเข้าใจแก่ครูผู้สอนในโรงเรียน เป็นขั้นตอนที่ควรทำก่อนการดำเนินการ เพราะจะได้เป็นการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในงานที่จะต้องปฏิบัติ และจะได้ตกลงวิธีการให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งในขั้นตอนนี้ สอดคล้องกับ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2533) ที่กำหนดให้การปฏิบัติการนิเทศภายใน จะต้องมีการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเหล่านั้นได้เตรียมตัว ในการดำเนินงานตามโครงการต่อไป และหากมีการประชุมปรึกษาเพื่อเตรียมงาน ก็ควรให้กลุ่มผู้รับผิดชอบแต่ละงานได้ชี้แจงให้ครูผู้สอนทราบ ตลอดจนความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่อไป และสอดคล้องกับแนวคิด อุทัย ธรรมเดโช (2531) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติตามแผนการนิเทศ ต้องมีการประชุมครูผู้สอน เพื่อชี้แจงแผนการนิเทศ กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจในการใช้เครื่องมือนิเทศ และในการ

พิจารณาจัดกิจกรรมที่คำนึงถึง เนื้อหาในการนิเทศ งบประมาณ และเวลาในการจัดกิจกรรม ผู้วิจัย มีความเห็นว่า การจัดกิจกรรมควรมีการพิจารณาเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพความพร้อม ของโรงเรียน จุดประสงค์ของการนิเทศ และสถานการณ์ในการนิเทศขณะนั้น เพื่อที่จะสามารถ เลือกกิจกรรมได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการของโรงเรียน และทำการนิเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณี ชาญชิต (2533) ซึ่งสรุปเกณฑ์การ พิจารณาทางเลือกในการปฏิบัติงานว่า ผู้นิเทศควรพิจารณาจาก จุดประสงค์ของการนิเทศ ขนาด ของกลุ่มผู้รับการนิเทศ ระดับคุณภาพของกิจกรรม งบประมาณและเวลา นอกจากนี้ในการ พิจารณากำหนดกิจกรรมยังคำนึงถึงความต้องการของครูผู้สอน โดยมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้ สํารวจความต้องการของครูผู้สอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มี บทบาทสำคัญเพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ครูผู้สอนมากที่สุด ในการสำรวจปัญหา และความต้องการ เพื่อจัดการนิเทศได้ตรงตามความต้องการของครูผู้สอน ซึ่งจะทำให้ครูผู้สอนมีความกระตือรือร้นใน การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนมีส่วนร่วมในการกำหนด และยังเป็น การแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ของ ผู้บริหารในการให้ความสำคัญกับครูผู้สอน เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้สึกเป็นบุคคลสำคัญของการ ดำเนินงานและมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในที่มีอยู่ หลากหลายยังเป็นการช่วยให้สามารถจัดการนิเทศได้ครอบคลุมเนื้อหามากที่สุด และยังเป็น กิจกรรมที่ปฏิบัติได้ง่าย ซึ่งกิจกรรมที่โรงเรียนทั้งหมดกำหนดขึ้นนั้น สอดคล้องกับการกำหนดของ กรมวิชาการ (2539) ที่กำหนดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้ การประชุม การให้คำ ปรึกษาหารือ การใช้เครื่องมือและสื่อทัศนูปกรณ์ การจัดนิทรรศการ การจัดทัศนศึกษา การเชิญ วิทยากรมาให้ความรู้ การจัดเอกสารเผยแพร่ การสาธิตการสอน และการสังเกตการสอน และ สอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541) ได้เสนอ กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนที่เหมาะสมกับโรงเรียน คือ การประชุมปรึกษาหารือ การให้คำ ปรึกษาหารือ การให้บริการสื่อและสื่อทัศนูปกรณ์ การจัดนิทรรศการ การจัดทัศนศึกษา การเชิญ วิทยากรมาให้ความรู้ การจัดเอกสารเผยแพร่ การให้การศึกษเพิ่มเติม การสาธิตการสอน และ การนิเทศโดยการสังเกตการสอน

ในการสวนของการนิเทศ ติดตามผล ผู้วิจัย มีความเห็นว่า เป็นกลไกสำคัญของการ ปฏิบัติงาน เนื่องจากเป็นวิธีการที่ช่วยกระตุ้นให้ครูผู้สอนปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นการช่วย ตรวจสอบการปฏิบัติงานอยู่เสมอ เพื่อที่จะได้รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างในการดำเนินการ พร้อมทั้ง ทั่วทั้งใจได้ทันที สอดคล้องกับแนวคิดของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2543) ได้กล่าว ถึงการนิเทศ กำกับ ติดตาม ไว้ว่า เป็นการสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ของครูผู้สอน ตลอดจนการปรับปรุงพัฒนางานให้ได้คุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น อย่างต่อเนื่อง ทุกคนได้เรียนรู้ ได้พัฒนา และมีความพึงพอใจในการทำงาน สามารถดำเนินการตาม

บทบาทหน้าที่และภารกิจตามแผนการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้สำเร็จ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิวัฒน์ ตู้อัจฉริยะ (2542) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ในการกำกับติดตาม คือ เพื่อให้การดำเนินการนิเทศภายในเป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย อย่างมีระบบต่อเนื่อง ถูกต้อง ทุกขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ เพื่อควบคุมคุณภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนระหว่างปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที และเพื่อนำผลการกำกับติดตามการดำเนินงานไปเป็นข้อมูลประกอบการนิเทศต่อไป

ส่วนในขั้นตอนของการสร้างขวัญ และกำลังใจ ที่ผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมด ปฏิบัติต่อผู้ปฏิบัติงาน ผู้วิจัยเห็นด้วย เนื่องจาก การสร้างขวัญและกำลังใจ มีความสำคัญ ในการกระตุ้นให้ครูผู้สอนเกิดความภาคภูมิใจและมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหารและให้ความร่วมมือกับงานของโรงเรียนเป็นอย่างดี ดังเช่นแนวคิดของ วิวัฒน์ ตู้อัจฉริยะ (2542) กล่าวถึง การสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการนิเทศ ผู้นิเทศควรตระหนักและสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน ขวัญและกำลังใจมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน คือ ทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันปฏิบัติงาน เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีความกระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน มีศรัทธา และเชื่อมั่นในงานที่ทำ เกิดความคิดสร้างสรรค์ สร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง และเกิดความพึงพอใจในการทำงาน

การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน 3 ระยะ คือ ประเมินความพร้อมก่อนการดำเนินการ ประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างดำเนินการ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการและประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนหลังการดำเนินการ โดยมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ติดตามประเมินผล และจัดทำแฟ้มรายงานผล เพื่อเสนอรายงานต่อ ผู้บริหารในลำดับต่อไป โดยผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนร่วมประชุมปรึกษาพิจารณาการนำผลสรุปโครงการไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาโครงการเดิม และโครงการต่อเนื่องในปีการศึกษาต่อไป ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคือ ความเร่งด่วนของปัญหา และความต้องการของคนส่วนใหญ่ แล้วจัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสรุปโครงการ ซึ่งจากการติดตามผลพบว่า ผู้ได้รับข้อมูลมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของโรงเรียน พร้อมทั้งให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อทางโรงเรียน

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การประเมินผลเป็นขั้นตอนสำคัญ ที่ทำให้ทราบว่า การปฏิบัติงานนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และมีปัญหาใดเกิดขึ้น ซึ่งถ้าผลการประเมิน

พบว่ากรณีศึกษาไม่สนองต่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กลุ่มนิเทศก็จะได้ระดมความคิด แสวงหาวิธีในการนิเทศเพื่อให้สนองต่อวัตถุประสงค์ ดังนั้น การประเมินผล จึงมีประโยชน์ในการนำข้อมูลที่ได้ ไปปรับปรุงและพัฒนาการวางแผนการนิเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในครั้งต่อไป อีกทั้งในการประเมินติดตามผลการดำเนินงาน ที่มีความต่อเนื่อง ทั้ง 3 ระยะ มีความเหมาะสม เพราะการนิเทศเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง การติดตามประเมินผล ช่วยให้เกิดประสิทธิผลที่ดีในการทำงาน ทำให้สามารถรับรู้ถึงความพร้อมในการดำเนินงาน ความเอาใจใส่ ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน และผลที่ได้จากการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร (2520) กล่าวว่า การประเมินผลช่วยให้ทราบว่า ผลงานที่ดำเนินไปเป็นระยะๆ นั้นได้ผลดีหรือไม่ มีปัญหาและข้อควรแก้ไขอย่างไร งานที่ทำ ได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด และควรที่จะปรับปรุงอย่างไร ผู้ร่วมงานมีศรัทธาในการทำงานมากน้อยเพียงใด ทั้งงานของคณะและรายบุคคล วิธีการปฏิบัติงาน กำลังคน กำลังเงินและวัสดุ อุปกรณ์ เหมาะสมแก่งานหรือไม่เพียงใด งานที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้น เป็นประโยชน์แก่ครูผู้สอน นักเรียน และโรงเรียนมากน้อยเพียงใด และสอดคล้องกับแนวคิดของ ยง วัชชวัลคุ (2524) กล่าวว่า การประเมินผลกรณีศึกษา จะต้องกระทำต่อเนื่องกัน และกระทำเป็นระยะตลอดเวลานิเทศ ดังนั้น จึงต้องกำหนดเวลาประเมินผลให้แน่นอนว่า จะทำการประเมินผลกี่ครั้ง เมื่อใด ประเมินผลอะไร การประเมินผลแต่ละครั้ง ควรมีความสัมพันธ์กัน การประเมินผลดังกล่าวจะช่วยให้เห็นข้อบกพร่องของโครงการ และหาวิธีปรับปรุงได้เหมาะสม ทั้งนี้การประเมินผลจะเกิดผลสูงสุด หากได้นำผลการประเมินนี้ไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาโครงการ ของโรงเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้ ผลการประเมินยังเป็นพื้นฐานการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน การคัดเลือกกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ในครั้งต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดในการนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) กล่าวว่า เมื่อประเมินผลแล้วพบว่า ผลที่ได้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ก็สามารถนำวิธีการที่ใช้ไปนิเทศในกลุ่มอื่นต่อไป แต่หากพบว่าผลการนิเทศยังมีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข ก็สามารถจะปรับปรุงวิธีการใหม่ให้เหมาะสม หรือเมื่อประเมินแล้วพบว่า วิธีการนิเทศที่ใช้ มีปฏิกิริยาจากผู้รับการนิเทศ และมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ ก็ควรจะได้ออกแบบการนิเทศใหม่ และหากพบว่า เทคนิควิธีที่นำมาใช้ได้ผลดีมาก ก็สามารถประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนอื่น นำไปปฏิบัติได้ และจากการศึกษาเอกสารพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีหลักฐานเอกสารการรายงานผลการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนใหญ่คือ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายใน นโยบายการนิเทศประจำปีการศึกษา รายงานสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของครูผู้สอน บันทึกการประชุม และภาพถ่ายการปฏิบัติงานต่างๆ โดยจัดทำในรูปแบบของแฟ้มรายงานผล สอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวถึง หลักฐานที่โรงเรียนควรเก็บไว้

พิจารณา ดำเนินการนิเทศให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน นโยบายการนิเทศ และ แผนการนิเทศกิจกรรมต่างๆ ประจำปี การศึกษา หรือ ภาคการศึกษา คำสั่งกลุ่มนิเทศภายในโรงเรียน นโยบายการนิเทศและแผนการนิเทศของกลุ่มการนิเทศ สภาพปัญหา และความต้องการการพัฒนา ที่ต้องทำการนิเทศ และ หลักฐานกิจกรรมการนิเทศ เช่น โครงการ คำสั่ง หนังสือเชิญประชุม บันทึกการประชุม การประเมินผล รายงานผล ตลอดจนภาพถ่ายหรือกราฟสถิติที่อาจทำได้ในแต่ละกิจกรรมการนิเทศ และการที่โรงเรียนส่วนใหญ่นำเสนอผลสรุปออกเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยเห็นด้วย เพราะเป็น ขั้นตอนดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานอื่น และ ทำให้ชุมชนได้ทราบถึงคุณภาพและมาตรฐานการปฏิบัติงานของโรงเรียน และยังคงสอดคล้องกับ แนวคิดของ สุพิชญา อีระกุล กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และวิจิตร (อีระกุล) วรุตบางกูร (2524) ว่า การนิเทศการศึกษามุ่งช่วยให้ครูผู้สอนได้แถลงกิจกรรมและผลงานต่างๆของโรงเรียนให้ชุมชน ทราบโดยสม่ำเสมอ และการนิเทศการศึกษามุ่งช่วยประสานระหว่างโรงเรียนกับองค์กรหรือ หน่วยงานอื่นๆ และสอดคล้องกับแนวคิด Harris (1975) ที่กล่าวว่า หลักการนิเทศการศึกษาต้อง สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในด้านเกี่ยวกับการสอน การแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของการศึกษา ให้ชุมชนทราบ

ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาในการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่พบปัญหา พบว่า ส่วนใหญ่พบปัญหาค้างๆกัน ทั้งในขั้นตอนของการ วางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ครูผู้สอนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ขาดครูผู้สอนที่เหมาะสมมาดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ไม่มี เวลาประชุมวางแผน และติดตามผลการดำเนินการ เวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ งบประมาณมีจำกัด และครูผู้สอนบางคนมีความกังวลใจกับการสังเกตการสอน ผู้วิจัยมีความเห็น ว่า อาจเนื่องมาจาก ในยุคปฏิรูปการเรียนรู้ มีนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาเกิดขึ้น มากมาย โรงเรียนส่วนใหญ่เกิดความตื่นตัวในการเตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงนั้น ส่งผลให้ ครูผู้สอนต้องใช้เวลาในการศึกษาทำความเข้าใจ และทดลองปฏิบัติ จึงทำให้ครูผู้สอนมีภาระงาน และมีกิจกรรมที่ต้องเข้าร่วมเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุให้ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับกิจกรรมการ นิเทศภายในน้อยลง และเนื่องจากในแต่ละปีการศึกษา โรงเรียนได้กำหนดกิจกรรมไว้มากมาย จึง ทำให้ต้องจัดสรรงบประมาณ ออกเป็นหลายส่วน เพื่อให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมให้ได้ครบถ้วน จึงทำให้บางครั้งงบประมาณในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในไม่เพียงพอ ทางโรงเรียนจึงควรขอ

ความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมอีกทางหนึ่ง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ด้วยวิธีการสอบถามความต้องการและความพึงพอใจของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน และดำเนินการให้ได้ตามเป้าหมาย พร้อมทั้งรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดทำให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนเชื่อถือ และไว้วางใจระบบงานของโรงเรียนผลจากความพึงพอใจจะนำไปสู่การให้การสนับสนุนช่วยเหลือในครั้งต่อไป ข้อคิดเห็นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศของ สุพิชญา ธีระกุล , กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และ วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร (2524) ที่กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามุ่งหาทางให้โรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานที่ใกล้เคียงมีความสัมพันธ์กัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอนบางคนมีความกังวลใจในการสังเกตการสอนนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สาเหตุอาจเนื่องมาจากครูผู้สอนเหล่านั้น ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการสังเกตการสอนในแบบเดิม ที่ทำให้รู้สึกเหมือนถูกจับผิดพฤติกรรมการสอน จึงทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการสังเกตการสอน ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรให้เวลากับครูผู้สอนเหล่านี้ ในการค่อยๆ ศึกษาและทำความเข้าใจ โดยมีได้ปล่อยปละละเลย ซึ่งอาจให้ครูผู้สอนเหล่านั้น ได้ศึกษาจากตัวอย่างในสถานการณ์จริง หรือในการประชุมเชิงปฏิบัติการ การให้ทดลองเข้าร่วมกิจกรรมในระยะเวลาดังๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ เพราะหากผู้บริหารให้ความสนใจ ดูแล เอาใจใส่และโน้มน้าวใจครูผู้สอนให้เกิดการยอมรับ ด้วยตนเอง จะทำให้ครูผู้สอนมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน และยอมรับการเปลี่ยนแปลง ได้ง่ายขึ้น ตามแนวคิดของกรมวิชาการ (2539) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารไว้ว่าผู้บริหารมีหน้าที่ในการ ให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการจุดไฟในการทำงานของครู อาจารย์ ให้ลุกโชติช่วงตลอดเวลา มีความสุขในการทำงาน ภาคภูมิใจในความสำเร็จ ด้วยการเยี่ยมเยียน ตามทุกข์สุข อุปสรรคปัญหาในการดำเนินงาน ให้ข้อเสนอแนะ ให้บริการ ยกย่อง ชมเชย และชื่นชมในผลงาน นอกจากนี้ หากผู้บริหารมีจิตวิทยาที่ดี มีความเข้าใจในความแตกต่างของครูผู้สอนแต่ละคน และจัดกิจกรรมการนิเทศภายในให้มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน ก็จะเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศภายในให้กับครูผู้สอนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิติมา ปรีดีดีลิก (2532) ที่กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา ควรเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาต้องเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินการและใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ นอกจากนั้นปัญหาสำคัญ อีกประการหนึ่ง อาจเนื่องมาจาก ครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน ในเรื่องของ เป้าหมาย การดำเนินการ วิธีการดำเนินการ และวิธีการตลอดจนเกณฑ์ที่ใช้ประเมินผลที่ถูกต้อง จึงทำให้โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการดำเนินงานนิเทศภายใน ซึ่งสอดคล้อง

กับแนวคิดของ สจ๊วต อุทราพันธ์ (2530) ที่กล่าวว่า สภาพการปฏิบัติจริงของการนิเทศภายในโรงเรียน ในทุกระดับชั้น มีการปฏิบัติน้อยมาก เนื่องจากบุคลากรภายในโรงเรียน ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน และประการสำคัญคือ ขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการดำเนินกรนิเทศภายในโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียน จึงควรให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง เพื่อให้ครูผู้สอนในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานนิเทศ เพื่อให้การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และครบถ้วนตามกระบวนการ ส่งผลให้การทำงานของครูผู้สอนมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลที่ดีต่อผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางแก่หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. และกรุงเทพมหานคร ,สำนักงานศึกษากทม. และกรุงเทพมหานคร และสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

1. ควรกำหนดนโยบายในการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัด และมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ
2. ควรส่งเสริมให้แต่ละโรงเรียนในสังกัด ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งกันและกัน

หน่วยศึกษานิเทศก์

1. จัดทำคู่มือและเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และมีความยืดหยุ่นในการนำไปปรับใช้ให้เหมาะกับสภาพโรงเรียนได้
2. จัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและส่งเสริมการจัดเก็บผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และตรวจสอบได้ง่าย

โรงเรียน

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนอย่างสม่ำเสมอ

2. ควรมีการจัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะความเข้าใจเกี่ยวกับการสังเกตการสอน

3. ส่งเสริมขวัญและกำลังใจ ให้แก่ผู้ที่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

4. จัดสรรเวลาให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในจำนวนที่พอดี โดยการกระจายงานให้ทั่วถึง และไม่มอบหมายงานให้กับบุคลากรบางคนมากเกินไป โดยเฉพาะผู้ที่มีตำแหน่งหัวหน้างานต่างๆ

5. ควรมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ในจังหวัดอื่น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติและติดตามผลสม่ำเสมอ จนเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจน เป็นกรณีศึกษา